

Bojevanje v mrazu in snegu zahteva neprimerno več opreme, znanja, časa ter individualnih veščin kot v milejših podnebnih razmerah.

UČINKOVITO BOJEVANJE V SNEGU IN MRAZU

V naravnem okolju imajo mraz, vlaga, višina in vročina močan vpliv na fizično in psihično stanje posameznika. Vsi ti elementi so za vojaka močni stresorji, ki vplivajo na njegovo razpoloženje in koncentracijo. Čim slabša je izurjenost posameznika, večja je možnost, da bo naredil napako in s tem zmanjšal možnost lastnega preživetja. Od vseh štirih elementov je mraz verjetno najnevarnejši. V hudem mrazu bomo brez obleke zaradi podhladitve že v nekaj urah izgubili življenje.

PREŽIVETJE ZA BOJEVANJE ALI BOJEVANJE ZA PREŽIVETJE?

Na nalogah v arktičnih razmerah točka osredotočenja loči izurjeno in neizurjeno enoto. Izurjena enota večine preživetja v mrazu spretno izkoristi za bojevanje proti nasprotniku. Pri neizurjeni enoti pa se točka osredotočenja usmeri v boj za lastno preživetje. Nič koliko primerov najdemo v zgodovini, ki dokazujejo to trditev. Spomnimo se samo bojev na Batognici v Krnskem pogorju pozimi 1916/17, ko vojaki na obeh straneh v najbolj viharnih dneh niso sprožili niti enega strela drug proti drugemu, kljub medsebojni oddaljenosti nekaj deset metrov.

Imeli so veliko hujšega skupnega sovražnika: zimo s snegom, z vetrom, mrazom in vlago na nadmorski višini več kot 2000 m. Smrtonosna kombinacija, ki je še kako aktualna tudi danes. Kljub sodobnim tehničnim sredstvom vojaka 21. stoletja je nočna mora vsakega poveljnika, da bi se znašel s svojo enoto sredi spopada pozimi v slabem vremenu. Takrat ne more računati na letalsko in helikoptersko podporo. »Zlata ura«, ko naj bi evakuiral ranjene v bolnišnično oskrbo v eni uri, postane samo še pobožna želja. Zmrznjeni kisikova jeklenka in infuzija sta na videz malenkosti, ki preprečita učinkovito nujno medicinsko pomoč na bojišču.

Mraz drastično zmanjša učinkovitost ljudi, orožja in drugih sredstev. Enote, ki niso ustrezno pripravljene in izurjene za delovanje v tem okolju, ne morejo biti učinkovite. To je nekaj pomembnih dejstev, ki bistveno vplivajo na delovanje in bojevanje v mrazu. Obvladovanje mrzlega okolja dosežemo z učinkovitim usposabljanjem, s primerno opremo in z dobrim načrtovanjem. In še to samo do določene meje.

Mraz nas prisili, da postanemo pozorni na podrobnosti, ki lahko bistveno vplivajo na celotno nalogo. To zahteva samodisciplino, ustrezno urjenje in izkušnje. V tropskem in puščavskem okolju zmanjšana pozornost ali malomarnost lahko povzroči določeno stopnjo nelagodja, nismo pa življenjsko ogroženi. V mrazu pa enaka nepozornost povzroči resne poškodbe ali celo smrt. Če v mrazu izgubimo ali pozabimo manjši kos opreme, nas to lahko hitro vrže v boj za preživetje. Delovanje v mrazu zahteva bistveno več časa in opreme kot v prijaznejših klimatskih pogojih.

SLABE PRIPRAVE POVEČAJO TVEGANJE

V zimskih razmerah so priprave na na-

V vetru, megli in sneženju postane enota popolnoma odvisna od lastne bojne sposobnosti. Zračna podpora ni mogoča, vozila se v globokem snegu ustavijo in vojniki si oprtajo peklenko težke nahrbtnike ... Take bojne enote so redke in vredne vsega spoštovanja.

Krtača – nepogrešljiv, na videz banalen kos opreme pozimi. Brez nje boste težko očistili sneg in led, ki se nabira na vašem orožju in opremi.

logo izjemnega pomena, ker kasneje na terenu za vsako napako ali pozabljivost plačamo zelo visoko ceno. Slabe ali površne priprave so najboljše priprave za katastrofo. Pri tem nikakor ni pomembna samo oprema. Veliko pomembnejša je naša izurjenost, ki zahteva čas in realne razmere. Usposabljanje v realnih razmerah je nujno in ga ni mogoče nadomestiti s še tako dobrimi teoretičnimi vsebinami. To pomeni, da moramo z enoto preživeti dovolj časa na terenu, kjer dejansko na lastni koži začutimo mráz in vse, kar je z njim povezano. Proces realnega učenja se začne šele po štirih do petih dneh neprekinjenega bivanja v mrazu. Ena ali dve noči, ki ju zaporedoma preživimo na prostem, ne zahtevata tako skrbnega ravnanja z opremo, kot če spimo na prostem več dni. Premočena spalna vreča in obleka nikakor nista usodni, če se naslednje jutro vračamo v toplo okolje vojaške baze. Če pa nas čaka bivanje na terenu še nekaj naslednjih dni brez možnosti ogrevanja in sušenja, se življenjska ogroženost bistveno poveča.

Na drugem mestu je priprava osebne opreme, ki je ravno tako pomembna, če želimo biti učinkoviti. Priprava opreme se začne že takoj po vrnitvi s predhodne naloge. Vsako kritično situacijo, ki se je zgodila, je treba analizirati in vse napake pri opremi takoj odpraviti ali pa jo zamenjati.

Po prihodu z naloge očistimo oblačila s čistilnimi sredstvi, ki ne uničijo ali škodujejo zaščitnim lastnostim oblačil. Po pranju vedno preverimo gume in zadržge.

Usnjeno obutev zaščitimo pred vlago s premazom, ki vsebuje tudi vosek. Vendar obutev premažemo z zaščitnim premazom enkrat na mesec oziroma ko je usnje obrabljeno. Če to delamo prepogosto, vosek prodre v usnje, s tem pa obutev izgubi lastnosti izolativnosti.

Termo posoda, kjer imamo vročo vodo ali čaj, mora biti temeljito očiščena po vsaki uporabi, ker je sicer v toplemu okolju idealno gojišče bakterij. Poškodovane posode z vdrtinami zamenjamo, ker jih je težko učinkovito čistiti, poleg tega pa se

zmanjšajo izolativne lastnosti.

Pri pakiranju skušamo kar najbolj zmanjšati težo tudi na ta način, da pri pakiranju hrani odstranimo odvečno embalažo. Pripravimo si energijsko bogato hrano, ki jo imamo pri sebi v žepih (orehi, lešniki, rozine, čokolada ...). Pred odhodom s skupino temeljito pregledamo opremo, še posebej šotore. Prepričamo se, da zna skupina hitro postaviti šotor tudi v slabem vremenu in da zna uporabljati vozle, ki se razvežejo z enim potegom.

Zelo natančni smo tudi pri bencinskih kuhalnikih, ki morajo biti očiščeni in brezhibno pripravljene za delovanje. Vsak posameznik jih mora znati uporabljati in odpraviti okvare. Neizurjenost in malomarnost sta bili že velikokrat vzrok eksplozije ali požara v šotoru. Če si polijete gorivo po roki ali posodi in to nesete v usta, pa boste zanesljivo žrtev prebavnih motenj.

OSEBNA OBOROŽITEV

V bojnih razmerah sta orožje in strelivo najpomembnejša kosa opreme. Delovati

Ob vsakem prenočevanju na prostem bojno enoto čaka ogromno kopanja v snegu. Poleg snežene luknje za prenočevanje si morajo izkopati bojne položaje. Vsaj dva metra debela snežna odeja vojaka ščiti pred kroglo.

morata v vseh pogojih, vedno in takoj. Orožje, ki ne deluje, je samo nekaj kilogramov dodatne teže, kos nekoristne plastike in železja, ki nam jemlje dragoceno energijo. Samo z urjenjem v realnih razmerah se bomo naučili, kako ravnati z njim, da bo vedno delovalo. Na usposabljanjih prikažemo, kako in kdaj orožje zamrzne in kako ukrepati. Naučimo se tudi rokovanja z orožjem v debelejših rokavicah. Že pred nalogo orožje ustrezno pripravimo

na sneg in mraz. Pri mazanju orožja smo zelo previdni, kajti z napačnim oljem in s čezmernim mazanjem bomo povzročili zamrznitev orožja. Na puškah obvezno zaščitimo ustje cevi s plastičnim pokrovčkom, ki ga natakemo na cev ter dodatno privežemo z vrvico. Če nezашčiteno ustje cevi zabijemo v sneg, bomo morali razstaviti orožje in ga očistiti. Pri sebi imamo krtačo, s katero po potrebi tudi večkrat na dan odstranimo sneg in led z orožja.

V mrazu nekajkrat na dan potegnemo zaklep v zadnji položaj, sicer nam bo zmrznil. Poleg tega potegnemo okvir iz ležišča in ga zopet vstavimo nazaj. Vsak večer orožje temeljito očistimo. Ob tem natančno pregledamo tudi okvirje s strelivom. Že manjša tanka plast ledu nam onemogoči, da bi okvir vstavili v puško ali pištolo.

Ko čistimo orožje z oljem, tega ne delamo z golimi prsti, ker nam bo razpokala koža in boleče rane se v hudem mrazu zelo težko zacelijo. Vsak dan opravimo tudi test funkcionalnosti osebne oborožitve.

Naslednji nasvet je na videz v popolnem nasprotju z uporabo orožja v bojnih pogojih. Če boste imeli orožje pri sebi v toplem prostoru in potem odšli z njim ven na mraz, vam bo orožje zaradi kondenza zmrznilo. Orožje zato pustimo zunaj v mrazu na dosegu roke, po potrebi ga pokrijemo ter zavarujemo s stražo. V snegu je še posebej priporočljiva uporaba vreče, za odmetavanje praznih okvirjev (drop-bag), da jih ne izgubimo v snegu.

NA TERENU – TOPLA GLAVA IN SUHE NOGAVICE

Na terenu je ključno, da poveljniki in enotovni podčastniki zagotovijo učinkovito dnevno rutino, kjer ima nadzor posebno mesto. Vsaj enkrat dnevno opravimo pregled okončin zaradi nevarnosti omrzlin. Običajno to naredimo zvečer

pred spanjem najprej v parih, potem pa tudi po skupinah in oddelkih. V arktičnih razmerah tako pomembnih podrobnosti ne prepuščamo samo posamezniku.

Ko vidite neobritega vojaka, ki je oblečen malo bolj nekonvencionalno, si najbrž mislite, da je pripadnik specialnih sil. Mogoče je to celo res, vendar ne vedno. V arktičnih razmerah so vojaki neobriti z razlogom. Britje namreč odstrani tudi naravne maščobe s kože, ki jo med drugim ščitijo pred mrazom. Ko pričakujemo na terenu zelo nizke temperature, je idealno, da se nekaj dni pred odhodom ne brijemo. Če se brijemo še dan pred odhodom, koži ne damo dovolj časa, da ustvari »maščobno plast«.

Arktični polarni raziskovalec Norvežan Roald Amundsen je že leta 1911 izjavil: »V arktičnih razmerah je največji greh potenje.« S tem stavkom je hotel poudariti, kako pomembno je, da obvladamo sistem oblačenja. Da znamo prezračiti oblačila, ko delamo in se izdatno potimo, da poznamo lastnosti posameznih slojev oblačil in jih znamo uporabljati v vseh pogojih.

Bodimo pazljivi, ko uporabljamo obrazno masko oziroma kapo »balaklavo«. Med dihanjem postane mokra in ko kapa zmrzne, nastane nevarnost omrzlin na obrazu. Ko se zaustavimo, pazimo, da ohranimo energijo in telesno toploto, tako da zapremo zadržke na obleki, oblečemo dodatni sloj obleke ter pokrijemo glavo.

Ne pretiravamo s sušenjem preveč vlažne ali mokre obleke v spalni vreči, ker se bo navzela vlage in zmrznila. Poleg nevarnosti podhladitve bomo imeli težave, kako spakirati kot kamen trdo spalno vrečo v nahrbtnik. Vlažne nogavice, perilo ali rokavice v spalni vreči sušimo pod pazduho. Če ni nujno potrebno, ne spimo obuti ali pa vsaj zamenjamo nogavice. Obutve ne sušimo v spalni vreči, ampak jo položimo pod kolena, da ne zmrzne. Ne pozabimo, da bo spanje prijetnejše, če nas ne zebe v noge in glavo. Zato spimo s kapo na glavi in po možnosti ne dihamo v notranjost spalne vreče, ker se bo sicer nabirala dodatna vlaga.

ZAKLJUČEK

V tem članku sem izpostavil le nekaj »drobnih malenkosti«, kako pripraviti sebe in opremo za mrzlo okolje. Seznam je seveda še precej daljši, kajti delovanje v arktičnem okolju je zelo kompleksno področje. Naj poudarim, da ne gre za »za-

IZKUŠNJE: NORVEŠKA, JANUAR 2008, »TRAIN HARD – FIGHT EASY«

Naša skupina je bila na terenu že sedmi dan. Sneg, mraz, naporni pohodi s 30 do 40 kg osebne ter z dodatnimi kilogrami skupne opreme, boleča ramena in hrbet ter mokra oprema so bili naši stalni spremljevalci. Kot vsak večer, nas je pred spanjem čakalo še dve uri kopanja lukenj v snegu, topljenje snega, kuhanje in sušenje opreme. Utrujeni smo plegli v spalne vreče, enakomerno brnjenje bencinskih kuhalnikov in njihova prijetna toplota sta nas je zazibala v spanec. Ob osmih zvečer nas inštruktorji vržejo pokonci, ukažejo takojšen umik iz baze z nujno opremo za preživetje. V vetru in snegu pustimo za seboj skromna, pa vendar prijetna bivališča. Nekaj sto metrov stran nam ukažejo, da v sneg izkopljemo nove snežne luknje, v katerih bomo prespali noč. Znova smo prijeli za lopate, se zakopali globoko v sneg in ob desetih zvečer smo spali zaščiteni pred viharjem, ki je divjal zunaj. Zunanji opazovalec bi mogoče to početje označil, kot nesmiselno in nevarno. Vendar izkušnje iz preteklosti kažejo, da so vojaki v vojnah in operacijah doživeli še veliko hujše stvari. Prava pot je strokovno in realno urjenje.

betonirana« pravila, ampak za principe, ki jih uporabimo glede na okoliščine in situacijo, v kateri smo. Izkušnje pri tem igrajo ključno vlogo in jih je težko osvojiti samo s prebiranjem knjig. Do pravih izkušenj bomo prišli z dolgotrajnim resničnim bivanjem v mrazu, da spoznamo odzivanje telesa v različnih situacijah. Na usposabljanjih ne poskušajte za vsako ceno ustvariti idealnih pogojev, kjer se bodo ljudje ves čas počutili prijetno. Ko imate možnost hitrega umika na varno, pojdite včasih tudi malo dlje, da vas bo zeblo, bolelo, da boste prisiljeni sami iskati rešitve. Vzpostavite pogoje, ko gredo stvari narobe. Samo tako se boste pripravili na najtežje. Končno vojna niso počitnice, mar ne?

Miha Kuhar

"Imejte toplo glavo, suhe nogavice in suh smodnik!" Ta kratek stavek naših dedov nas opominja, da smo še posebej pozorni na obleko, ki nas ščiti pred mrazom, in orožje, ki je naša obramba pred nasprotnikom.